

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

י"ט כסלו, ה'תשל"ד

חלק א – יוצא-לאור לש"פ ויצא, י"ב כסלו, ה'תשפ"א

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

ה' תהא שנת פלאות אראנו

שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

התמים מרדכי שיחי

לרגל הכנסו לגיל מצוות

יום הבהיר ב' כסלו, ה'תשפ"א

ולזכות אָחיו ואחיותיו

לוי, נחמה, שלום דובער, שניאור זלמן,

משה, ישראל ארי' לייב, ניסן ודינה

נדפס על ידי ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' מנחם מענדל וזוגתו מרת דאברושא

שיחיו לאריכות ימים ושנים טובות ובריאות

גרייזמאן

ולזכות זקניהם

הרה"ת ר' שמואל שיחי גרייזמאן

הרה"ת ר' יוסף יצחק וזוגתו מרת רבקה שיינא שיחיו פעוונזנער

דעם ציון הקי פון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, לויט דעם אינהאלט פון אייער שרייבען.

און וויבאלד מיר זיינען אריינגעקומען אין דעם חדש כסלו, חדש הנסים והגאולה, אויסלייזונג פון אלע ענינים וואָס שטערן אַ אידן צו זיין בשמחה וטוב לבב, יהי רצון מהשי"ת, אַז אַזוי זאָל אויך זיין באַ אייך, און זאָלט קענען דינען השם יתברך בשמחה ובטוב לבב, און קענען אַנזאָגען גוטע בשורות בענינים הפרטים והכללים.

זיכער ווייסט איר פון דער באַדייטונג פון דעם חג יט' כסלו, וואָס די כוונה איז — פון דער פייערונג — צו נעמען אַ ביישפיל פון די געדאַנקען פון טאָג אויף אַ גאַנצען יאָר, און ווי באַוואוסט ווערט דאָך דער טאָג יט' כסלו אַנגערופען ראש השנה לחסידות ודרכי החסידות.

בברכה לבשורות טובות בכל האמור

מ. שניאורסאהן

[תרגום חפשי]

לאחרי הפסק ארוך נתקבל מכתבו מגי' כסלו.

בעת רצון יזכירו את כל אלה אודותם כותב על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, בהתאם לתוכן כתבו.

וכיון שנכנסנו לחדש כסלו, חדש הנסים והגאולה, גאולה מכל הענינים המפריעים ליהודי להיות בשמחה וטוב לבב, יהי רצון מהשי"ת שכן יהי גם אצלו, שיוכל לעבוד את השם יתברך בשמחה ובטוב לבב, ויוכל לבשר בשורות טובות בענינים הפרטיים והכלליים.

בטח יודע הוא על המשמעות של החג יט' כסלו, שהכוונה היא — של החגיגה — לקחת דוגמא (מוסר השכל) מרעיונות היום על כל השנה, וכפי שידוע — הרי נקרא יום יט' כסלו "ראש השנה לחסידות ודרכי החסידות".

בברכה לבשורות טובות בכל האמור.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ ויצא, י"ב כסלו הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק ראשון מהתוועדות י"ט כסלו ה'תשל"ד, הנחה בלתי מוגה (חלקים הבאים י"ל אי"ה בשבועות הקרובים).

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכנינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

וא"ו כסלו, ה'תשפ"א (הי' תהא שנת פלאות אראנו),
שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע,
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2020 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5781 • 2020

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

יט' כסלו .. ראש השנה לחסידות ודרכי החסידות: ראה "היום יום" בתחלתו ובסופו. ובכ"מ.

הוספה

א

בי"ה. ה' מ"ח תשט"ז
ברוקלין

ברכה ושלוש!

במענה על מכתבה בו כותבת אשר עומדת לבנות בית בישראל, כי כבר מאורסת היא שנה עם ב"ג שי.

ובדאי למותר לעוררה אשר כמו שבית כפשוטו, קיומו תלוי בחזק וטיב היסודות שלו, כן הוא גם ועוד במדה גדולה יותר בהנוגע לנשואין ולבנין בית בישראל, אשר כשמעמידים אותם על יסודי התורה והמצוה, אז בורא העולם ממשיך במ ברכה והצלחה שיהי בנין בנין עדי עד, ואין הדבר תלוי אלא ברצון האיש והאשה, ויצליחה השי"ת לבנות ביתה על יסודי תורתנו תורת חיים ומצותי ומאושרים יהיו בגשמיות וברוחניות.

בברכה

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ב

בי"ה, ו' כסלו תשכ"ג
ברוקלין

הווי"ח אי"א נו"נ וכו'
מוה' משה יוסף שי' הכהן

שלום וברכה!

נאך אַ ליינגערן איבעררייס, איז מיר אָנגעקומען אייער בריף פון ג' כסלו.
בעת רצון וועט מען מזכיר זיין די אַלע וועגען וועלכע איר שרייבט, אויף

א

ואין הדבר תלוי אלא ברצון: ראה זח"ב קסב, ריש ע"ב.
תורת חיים: נוסח התפלה (ברכת שים שלום).

ב

מצילום האגרת.
מוה' משה יוסף שי' הכהן: זילביגער, האַג.

בס"ד. שיחת אור ליום ועש"ק פ' וישב, י"ט כסלו, ה'תשל"ד.

בלתי מוגה

א. הכל יודעים שהתוועדות זו שמתקיימת באמצע השבוע היא בקשר לי"ט כסלו, שמתחיל הלילה.

ובכן: ענינו של י"ט כסלו הוא — שבו השתחרר רבינו הזקן ממאסרו, שהי' (לא ענין פרטי של איש פרטי, אלא) ענין כללי שנוגע לכל כלל ישראל, כיון שהי' קשור עם הפצת תורת החסידות, שמאירה גם את תורת הנגלה מתוך גישה מיוחדת.

וכפי שביאר רבינו הזקן (בכ"מ וכמ"פ) שהכוונה בתורת החסידות — שתהי' שייכת לא רק לחלק מסויים של עם ישראל, אלא כמו כל התורה, ששייכת ונעשית חלק מ"חיינו ואורך ימינו" של כל אחד מישראל במשך כל הדורות?

וכמדובר כמ"פ אודות עשרת הדברות שניתנו במ"ת [שכיון שכוללים את כל התורה כולה (כדאיתא בזהר ומרומז גם בגמרא³), אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש במשך כל הדורות עד לדורות האחרונים, הרי מובן, שמסגנון הלשון דעשה"ד יכולים לידע גם בנוגע לכל חלקי התורה, כולל גם חידושו של תלמיד ותיק בסוף כל הדורות], שאע"פ שנאמרו לכל עם ישראל שהיו במעמד הר סיני (כולל גם כל נשמות ישראל שבכל הדורות, כדאיתא בפרקי דר"א⁴ שכולם היו במעמד הר סיני), אעפ"כ נאמרו בלשון יחיד דוקא: "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך גו'⁵, "אלקיך" (ולא אלקיכם) ו"הוצאתיך" (ולא הוצאתי אתכם), לשון יחיד, כדי שכל אחד ידע שהתורה כולה (עד לכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש) ניתנה לכל יחיד⁶.

ועאכז"כ בנוגע לאור חדש ודרך חדשה בתורה שלמדו עד אז — אור ודרך החסידות — הרי זה בודאי שייך ונוגע (וסוכ"ס יגיע) לכל אחד

(1) נוסח תפלת ערבית — ע"פ לשון הכתוב ס"פ נצבים.
(2) ראה סה"ש תרפ"ט ע' 72. תש"ב ע' 159. תש"ד ע' 93. ע' 163. אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ח ע' תרי. ח"י ע' דש. תו"מ חל"ד ע' 259. וש"נ.
(3) ראה הנסמן בתורה שלמה יתרו מילואים ע' רג"ד.
(4) פמ"א.
(5) יתרו כ, ב.
(6) ראה יל"ש עה"פ (רמז רפז). ועוד.

מישראל, כיון שזהו חלק בתורה שניתן במ"ת לכלל ישראל עד סוף כל הדורות.

וכיון שענין המאסר הי' קשור עם אפשרות של הפרעה להפצת תורת החסידות, וע"י הגאולה התחיל הענין ד"יפוצו מעינותיך חוצה" (כמבואר בשיחה הידועה שכבר נדפסה) — הרי מובן שהן המאסר והן הגאולה שייכים לכל בני"י, ובלשון הידוע⁸: "לא אותי בלבד גאל הקב"ה", אלא זוהי גאולה של כל אחד מישראל וכל בני"י,

ואפילו אלו שלעת-עתה אינם לומדים עדיין תורת החסידות (מאיזה סיבה שתהי'), גם להם נוגע הדבר, כי, כל בני"י, מ"ראשיכם שבטיכם" עד "חוטב עציך" ו"שואב מימין"⁹, הם "קומה אחת שלימה" (כפי שמבאר רבינו הזקן¹⁰, בעל השמחה והגאולה), ומזה מובן, שענין שנוגע לחלק מה"קומה", נוגע גם לשאר החלקים, כיון שדוקא ע"י כל החלקים נעשית ה"קומה שלימה"; וכן מובן, שענין שמחי' חלק מה"קומה", חייב להגיע לכל שאר חלקי ה"קומה" — אם מיד, בבת אחת, או לאחר קצת זמן (מאיזה סיבה שתהי').

וכפי שאכן רואים גם בפועל, שמזמן לזמן מתפשטת הידיעה אודות תורת החסידות וכן לימוד תורת החסידות.

ב. ולכן, בבוא יום י"ט כסלו בכל שנה ושנה, שאז חוזרים ונזכרים המאורעות הקשורים עם יום זה, באופן שהתורה קוראת בשם "זכרון": "נזכרים ונעשים"¹¹, שהזכרון נמשך ובא במעשה בפועל, ש"הוא העיקר"¹² — הרי מובן, שכדי שהמעשה בפועל יהי' בשלימות ובכל ה"שטורעם", ניתוסף סיוע גדול עי"ז שהזכרון ("נזכרים") הוא מתוך חיות, ובמעמד כמה מישראל שמתאספים יחדיו כדי להזכר ולחיות מחדש ענין זה; ואז נמשך הזכרון במעשה — שבמשך כל השנה שלאח"ז יהי' לימוד התורה בחיות כו',

ובאופן שאהבת התורה קשורה עם אהבת ה' ואהבת ישראל, והיינו, שגם אהבת ישראל — לכל אחד מישראל באיזה מקום שנמצא, אע"פ שלעת-עתה לא ראה אותו מעולם¹³, והוא רחוק ממנו בריחוק מקום גשמי

(7) שיחת י"ט כסלו תרס"ח (סה"ש תורת שובבים. הובא ונת' בס' לב דוד (להחיד"א) שלום ס"ע 112 ואילך). פכ"ט.

(8) אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב ע' פ. וש"נ.

(9) ר"פ נצבים. (13) ראה כש"ט בהוספות סקל"ג. וש"נ.

(10) לקו"ת ר"פ נצבים. (נעתק ב"היום יום" טו כסלו. וראה גם שם ג

(11) אסתר ט, כח. וראה רמ"ז בס' תיקון אד"א).

— וח"ו לומר שזוהי "אתחלתא דגאולה"³⁷; ע"פ פסק ברור ברמב"ם³⁸, נמצאים עדיין לפני קיבוץ גליות, ולפני בנין ביהמ"ק במקומו, ולפני ש"יכוף כל ישראל ללכת בדרכה ולחזק בדקה", שהרי יש עדיין מתי-מספר שענין זה חסר אצלם עדיין —

הנה בגלות גופא עומדים כבר במעמד ומצב "כאילו פדאני לי ולבני מבין אומות העולם" — "לי ולבני" דייקא, היינו, שהענין ד"פדאני" בנוגע ל"בני" הוא בגלל שהם ביחד עם "לי".

ח. וזוהי כללות ההוראה שהשאיר רבינו הזקן בשעה שהוליכוהו למאסר, שאז יכולה להיות חלישות באיזה ענין אצל אלו שנשארו שלא בד' אמות שלו — שאף פעם אין להתפעל מזה ש"שרים רדפונו"; צריכים רק להבטיח את הענין ד"מדברך פחד לבי".

ואז נעשה אח"כ כפי שהי' בסיום המאסר — גאולה באופן ש"הפלא הוי' והגדיל לעשות בארץ", כמ"ש רבינו הזקן באגרתו הידועה³⁹.

וגם ענין זה בכל פרטיו בא באופן ד"נזכרים ונעשים" — שנזכרים על זה בי"ט כסלו ביתר חיות מאשר הזכרון בשאר ימות השנה, ועי"ז נמשך בחיות במשך כל השנה — שיתבטל המורא מפני הגויים, כיון שאין להם שליטה על בני"י; אף פעם לא היתה להם שליטה, וגם לא בזמן הגלות, מלבד בנוגע ל"דינא דמלכותא דינא", ורק בגלל הצורך של בני"י לסיים את בירור הניצוצות (כמבואר בכ"מ⁴⁰).

וכך מסיימים את ימי הגלות האחרונים באופן ד"פדה בשלום .. מקרב ליי", באופן של שלום ומנוחה,

ובאופן שנעשה בגלוי מעמד ומצב ש"הייתי לכם לאלקים ואתם תהיו לי לעם"⁴¹, כפי שהרמב"ם פוסק³⁸ שעוד קודם הגאולה "יכוף כל ישראל ללכת בדרכה ולחזק בדקה",

ובקרוב ממש — ילחם מלחמת ה' וינצח, ויבנה בית המקדש במקומו, ויקבץ נדחי ישראל, בעגלא דידן.

* * *

(40) ראה גם תו"א ר"פ לך לך. ובכ"מ.

(37) ראה גם

(38) ה' מלכים ספי"א.

(41) בחוקתי כו, יב.

(39) אג"ק שלו ס"ע רל. וש"נ.

שרבינו הזקן גילה שזוהי הנהגה של יהודי, הרי זה הוראה לכל אחד מישראל בדרכו בחיים:

כאשר בא גוי, אפילו גוי שיש לו תוקף של "דינא דמלכותא דינא", אבל רצונו לעשות ענין (שאינו שוה לכל בני המדינה, אלא) שהוא בבחי' "רדפוני" — הרי זה "חנם", ולכן אין לו מה להתפעל מזה, אפילו אם בחיצוניות הרי זה מעמד ומצב של סכנה גדולה ביותר רח"ל, כמו בשעת המאסר של רבינו הזקן (כנ"ל).

אלא שצריך לבחון ולבדוק — "יפשפש במעשיו", "משמש במעשיו"³³ — מעמדו ומצבו בנוגע ל"דברך", שהרי "מדברך" צריך להיות "פחד לבי".

אבל גם אז אין זה שולל את הענין ד"שרים רדפוני חנם", כיון שיש עצה לזה — ענין התשובה:

כאשר מתבונן ומזדעזע ("ער גיט זיך אַ טרייסל") אולי חסר אצלו משהו "מדברך" — הרי זה הרהור תשובה; וכיון שענין התשובה הוא למעלה מזמן ומקום, כמדובר כמ"פ אודות הדין שע"י הרהור תשובה נעשה צדיק גמור³⁴, אזי במילא נשאר הענין ד"שרים רדפוני חנם".

ז. אמנם, כיון שצריך לבטל את הענין "שרים רדפוני" (שנמצאים בעוה"ז הגשמי והחומרי, יש צורך שענין התשובה (ש"עיקר התשובה בלב³⁵) יומשך במעשה בפועל, ש"הוא העיקר" (כנ"ל ס"ב) — ע"י העסק בתורה עבודה וגמילות חסדים.

וענין זה קשור עם פירוש הגמרא³⁶ ש"פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי" קאי על "העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הציבור" (תורה עבודה וגמילות חסדים), שאז אומר הקב"ה "מעלה אני עליו כאילו פדאני לי ולבני מבין אומות העולם" — "כאילו" דייקא, היינו, שנמצא עדיין בגלות, שלכן ישנו הענין ד"שרים רדפוני", אבל, כיון ש"עוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הציבור", הנה לא זו בלבד שמתבטל הענין ד"שרים רדפוני" ונעשה "חנם" לגמרי, אלא יתירה מזה, שנעשה מעמד ומצב שהוא בדמיון ("כאילו") לגאולה האמיתית ("פדאני לי ולבני מבין אומות העולם"),

והיינו, שנרגש אצלו שאע"פ שנמצאים עדיין בגלות, וזהו חושך כפול ומכופל,

(33) עירובין יג, ב.

(35) תניא פכ"ט. ובכ"מ.

(34) ראה קידושין מט, ב. אר"ז סק"ב.

(36) ברכות ח, רע"א.

וגם בריחוק מקום רוחני, כיון ששניהם חלקים מ"קומה אחת שלימה" — תהי' בכל השלימות וה"שטורעם" כמו אהבת התורה ואהבת ה', כידוע¹⁴ בענין השייכות של ג' האהבות.

ואז ישנם ג' הקוין שעליהם העולם עומד — בדוגמת ג' הקוין "תורה עבודה וגמילות חסדים" שנזכרו במשנה¹⁵: אהבת התורה — קן התורה, אהבת ה' — ע"י ענין התפלה, ואהבת ישראל — ע"י גמילות חסדים, שכוללת כל המצוות כולם (כמבואר בספרי מוסר ועוד יותר בספרי חסידות¹⁶).

ועי"ז ש"מרעישים" בי"ט כסלו אודות ה"נזכרים" — אזי נמשך ה"נעשים" בכל ה"שטורעם".

ג. וכל ענינים אלו נעשים מתוך שלום — כמ"ש רבינו הזקן באגרתו¹⁷: "כשקריתי בס' תהלים בפסוק¹⁸ פדה בשלום נפשי, קודם שהתחלתי פסוק שלאחריו, יצאתי בשלום",

ובלשון הגמרא¹⁹ (שנתפרש גם ע"י בעל השמחה בלקוטי תורה²⁰) "שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה": "שלום בפמליא של מעלה" — גם בין שרי כל אומות העולם עם הקב"ה שהוא ה"שר", כביכול, של עם ישראל; ושלום "בפמליא של מטה" — גם בין נפש האלקית ונפש הבהמית.

ובזה נכלל גם קיום היעוד²¹ "ונתתי שלום בארץ" — בכל מקום שנמצאים יהודים, ועאכו"כ בארץ הקודש, וכהמשך הכתוב: "וחרב לא תעבור בארצכם", "אפילו חרב של שלום" (כפי שמביא רש"י דרשת חז"ל²²),

ועד לקיום היעוד²³ "ואולך אתכם קוממיות" — שגם בחושך כפול ומכופל שבימי הגלות האחרונים הולכים בני"י "בקומה זקופה"²⁴, מבלי להתפעל מאף אחד מלבד מהקב"ה בעצמו; ועי"ז יומשך הענין "ואולך

(18) תהלים נה, יט.

(19) סנהדרין צט, ב.

(20) מטות פה, ד ואילך.

(21) בחוקתי כו, ו.

(22) תו"כ עה"פ. וראה תענית כב, א-ב.

(23) שם, יג.

(24) תו"כ ופרש"י עה"פ.

(14) ראה ספר הערכים חב"ד (כרך א) ערך

אהבת ישראל ס"ו (ע' תרכז ואילך). וש"נ.

(15) אבות פ"א מ"ב.

(16) ראה מפרשי המשנה אבות שם. תו"א

פרשתנו (וישב) כט, ג. לקו"ת ראה כג, ג.

תצא לט, א. ובכ"מ.

(17) אג"ק שלו ע' רלב. וש"נ (נעתק

ב"היום יום" יט כסלו).

אתכם קוממיות" כש"אתי מר דא מלכא משיחא" ויוליכנו קוממיות לארצנו, ובקרוב ממש.

* * *

ד. בנוגע לפרשת המאסר (הסיבות שגרמו לכך), שכבר נרשמה וידועה כו', הנה אע"פ שיש בזה כמה פרטים, הרי מובן, שפרט שקשור בהשגחה פרטית עם רבינו הזקן בעל המאסר והגאולה בעצמו (כפי שנתגלה מיד לאחרי המאסר, ונמסר אח"כ לדורות הבאים אחריהם), מורה על הנקודה הכללית שבה התבטא ענין המאסר; וכיון שהמאסר אינו ענין לעצמו ח"ו, אלא בשביל הטובה שתבוא ממנו, הרי מובן, שבענין שמגלה את נקודת המאסר, נמצאת גם הנקודה כיצד באים לגאולה.

והרי כל ענין הוא בהשגחה פרטית (כתורת הבעש"ט²⁵), ויש ללמוד ממנו ענין שנוגע לו, ולנצלו לא רק לטובת היחיד, אלא (כאמור לעיל) גם לטובת כל אחד ואחת מישראל שיכולים להגיע אליהם.

ובכן: חסידים מספרים (וכנראה שזהו ענין ברור ואמיתי)²⁶, שלאחרי המאסר נכנסו ומצאו פתק בכת"י של רבינו הזקן, ובו נרשם הפסוק²⁷ "שרים רדפוני חנם ומדברך פחד לבי". וע"פ הסיפור, ה"י זה קשור עם תחילת המאסר.

בפסוק זה יש שני פירושים שיש לקשר אותם עם ענין המאסר. וכיון ששניהם מכוונים אפילו בפשוטו של מקרא, הרי מובן שגם ההוראה מהם היא בפשטות לכל אחד ואחת שמגיעה אליהם הידיעה אודות המאסר והגאולה.

ה. בפסוק זה יש שני ענינים: (א) "שרים רדפוני חנם", (ב) "ומדברך פחד לבי".

ופירוש הדברים בכתובת פסוק זה ע"י רבינו הזקן בשייכות לענין המאסר (שיראו את הגישה שלו להליכה למאסר) — בפשטות:

רבינו הזקן ראה את חומרת המאסר — שאין זה סתם מאסר, אלא מאסר הקשור עם חיים או היפך מן החיים (וכידוע הסיפור שכבר נדפס

25) ראה כש"ט בהוספות סקע"ט ואילך. (26) ראה גם שיחת י"ט כסלו תשי"א וש"נ. סכ"ח (ת"מ ח"ב ע' 137). וש"נ. (27) תהלים קיט, קסא.

ככ"מ²⁸ אודות העגלה שבה הוליכו אותו למאסר כו'), וידע שזוהי פקודה של ה"שרים" של עיר הבירה, שהם "שרים" ע"פ תורה, שכן הוא הדין בפועל, שבענינים שאינם בסתירה לשולחן-ערוך וכו' צריך להתחשב עם החוק של שרי המדינה שחי בה, כיון ש"דינא דמלכותא דינא"²⁹.

ואעפ"כ אומר רבינו הזקן, שאינו מתפעל מזה ש"שרים רדפוני", כי, כשבא שר אחד או אפילו כל השרים ורוצים לעשות דבר שהוא בבחי' "רדפוני" — הרי זה "חנם", כיון שלא יצליחו בכך!

וההסברה בזה — כי, הענין ד"דינא דמלכותא דינא" הוא דוקא כשמדובר אודות חוק שהוא בנוגע לכל בני המדינה, ולא באופן ש"רדפוני (חנם)".

ורק "מדברך פחד לבי" — אולי יש בזה ענין של "דברך", היינו, שזהו ענין שבא מלמעלה (ואילו השרים הם "כגרזן ביד החוצב בו"³⁰, כמו "רצועה לאלקאה"³¹) בגלל שחסר משהו בעבודתו ("ער האָט עפעס ניט דערטאָן"), כפי שרבינו הזקן ה"י יכול לחשוב מתוך עניויות שלו, או כידוע מה שנתגלה אח"כ בא' אימרותיו של רבינו הזקן³², שסיבת המאסר הוא קטרוג על אשר אינו מבאר את תורת החסידות בלבושי השגה אשר הכל יוכלו להבין זאת; ומזה "פחד לבי".

ועוד פירוש בזה — ש"מדברך פחד לבי" הוא ביאור וההסברה לכך ש"שרים רדפוני חנם":

הסיבה לכך שבהיותו תחת שליטת הקיסר ושריו, שמתנהגים אליו באופן של "רדפוני", אינו מתפעל מזה באומרו שזהו "חנם" ("שרים רדפוני חנם") — הרי זה בגלל שעומד בתנועה של פחד מהקב"ה ("מדברך פחד לבי"), שלכן אין לו מה להתחשב עם כל ה"שרים" (אע"פ שהשררה שלהם היא מצד המינוי שלמעלה, ולא ח"ן מצד כחם ועוצם ידם).

ו. וכיון שפתק זה השאיר רבינו הזקן שיגיע לחסידים שבדורו, שימסרו זאת לכל הדורות שלאח"ז עד דורנו זה, הרי מובן, שלאחרי

28) ראה שיחת ליל א' י"ט כסלו תרצ"ג ס"א. ס"ז (לקו"ד ח"א יב, רע"א. טז, סע"ב). א.

30) זהר ח"א יא, ב. ח"ג קעה, א. סה"ש תרצ"ו ע' 147. (29) גיטין י"ד, ב. וש"נ. וראה אנציקלופדי' תלמודית בערכו. וש"נ. (י"ד, ב). ת"ל (עג, א).

32) ראה סה"מ תש"ט ע' 91.